

Vems trygghet värnar fastighetsägarna?

Vi ska ta en promenad genom Malmö. Du bor här, på Möllan. Jag vill att du nu lämnar din lägenhet och korsar torget. Du möter ordningsvakternas blick, sneglar in på Kaffebaren och fortsätter ner på Ystadsgatan.

Passerar Jesusparken. Korsar Nobelvägen.

Du ska på teater. Inte dockteater, nej de har flyttat, men teater.

Du möter upp dina vänner utanför Dansakademin och ni går tillsammans den sista biten. Genom garaget. In i den lilla lobbyn.

Känner du dig trygg? Känner du dig otrygg? Varför? Kan du ens svara?

I den stad, genom vilken vi nyss promenerat, vill alla som bor och verkar känna sig trygga. Men det är just detta "känna" i diskussionen kring trygghet, som gör den så svår att greppa, och ännu svårare att mäta.

Det finns såklart en trygghet som handlar om säkerhet. Om den faktiska risken att utsättas för något du inte vill utsättas för. Men det finns också den där andra, den som handlar om känslan av att känna trygghet eller otrygghet, som gör att vi måste erkänna trygghetens subjektivitet för att ens kunna börja prata om huruvida en stad är trygg eller otrygg.

För prata om känslan av trygghet, det måste vi göra. Det är en känsla som är högst materiell, som får reella konsekvenser för hur vi beter oss på olika platser. Men vi måste också prata om att grunden för den är subjektiv. Och börja ställa frågor kring vems trygghet det är vi pratar om. Vems känslor, och framförallt, vem är det som har makten att sätta agendan för vad som anses vara tryggt eller inte?

Själv känner jag mig trygg när jag besöker en ny stad och ser en vänster-klibba. Jag känner mig trygg när jag vet att det finns en aktiv autonom vänster. Andra kanske blir rädda? Själv tycker jag det säger något om en stad, något som gör mig trygg.

En grupp poliser gör mig otrygg. Ordningsvakter likaså. Vad känner du? Vad känner din granne?

Länge har trygghetsfrågan i Sverige handlat om just detta. Om poliser, ordningsvakter, övervakningskameror. Upprustning av platser som uppfattas som otrygga.

Karakteristiskt för dessa metoder för ökad trygghet är en önskan att förändra beteenden. Förändra människors sätt att vara i staden genom att övervaka, sanera, förändra.

Ta platser i besittning.

Och såklart, det evigt återkommande temat, sanera klotter och städa upp i stadsrummet. Känner du dig otrygg när du går förbi ett nedklottrat elskåp? Gör någon? Tror folk på allvar, att bara för att kids målar elskåp i himlens alla färger, så skulle det generera ökad brottslighet? Det samhällsliga intellektet måste vara större än så. Diskussionen bredare.

Att klotter skulle skapa just en känsla av otrygghet är en berättelse lika gammal som den nyliberala staden. Sprunget ur en Broken Window-teori som menar att småbrott och oordning, om de inte åtgärdas snabbt, kommer att eskalera till allvarigare brottslighet har en myt skapats kring att själva klottret ger en otrygg känsla, eftersom det skapar förväntningar på mer brottslighet. Och brottslighet innebär otrygghet.

Denna påstådda sanning har en sanslös överlevnadsförmåga och får inte sällan stå oemotsagd i tidningar som Sydsvenskan. Det är faktiskt under all värdighet att i välrenommerade dagstidningar låta samverkansprojekt som BID, där fastighetsägare, näringsliv, kommun och polis samverkar för att skapa "attraktiva och trygga stadsdelar", får hänvisa till teorin utan att dess förankring i verkligheten ifrågasätts.

Det är en teori som gång på gång blivit omkullkastad. Den stämmer helt enkelt inte. Det borde även journalister idag veta om, och därför ha mage att ifrågasätta aktörer med makt som hänvisar till denna.

För trots att teorin återkommande har avfärdats av forskare och teoretiker har den blivit något av en käpphäst för att legitimera förändringar i stadsrummet. Teorin används för att kontrollera och forma urbana områden för att gynna vissa sociala och ekonomiska intressen. Förnyelseprocesser som i själva verket gentrifierar stadsområden kläs i en brottsförebyggande och trygghetsskapande språkdräkt, vilket döljer de konflikter som i själva verket utspelar sig i staden.

Kanske används teorin bara för att den är så enkel? För att den gör det möjligt att undslippa det faktum att tryggheten även är materiell?

Det är ju bara så otroligt mycket enklare att skylla otryggheten på nedskräpning i stället för på skenande klassklyftor och därför sanera klotter från elskåp i stället för att ta tag i det faktum att Sverige blivit ett skatteparadis för de som redan äger.

Återinför fastighetsskatten och kommunalisera hyresrätter.

Inför medborgarlön.

Inför lön för icke-medborgare.

Reformer för ökad trygghet.

Men det är just därför måste vi fortsätta ifrågasätta teorin, och fortsätta ställa frågor om vems trygghet vi pratar om när vi pratar om trygghet. Särskilt när det kommer till de sätt vi mäter denna svåråtkämpliga trygghet på.

Senast 2022 gjorde forskare från Malmö Universitet en undersökning om BIDs koppling till den ökade känslan av trygghet i Sofielund och på Möllan. I undersökningen delades trygghetsfrågan upp i "*Fysiska ordningsstörningar*", med frågor om nedskräpning, skadegörelse, vårdslös trafik och nedgångna byggnader. Och i "*Sociala ordningsstörningar*", med frågor om ungdomsgång, störande grannar och berusade personer. Redan här sätts tonen.

Redan när kategorierna skapas avgörs till stor del vad som gör ett område tryggt eller otryggt. Kategorierna bidrar till att forma människors förståelse av sin egen plats i staden och sin upplevelse av denna. Och av andra människor.

Är du trygg? Är du säker?

Är han full?

Är det smutsigt?

Vi måste börja bredda denna förståelse av trygghet. BID vill öka "tryggheten och attraktiviteten" i sitt område. Krasst ska tryggheten öka för att attraktiviteten ska öka, och ökar attraktiviteten då ökar fastighetsvärdet. BID har själva flertalet gånger stolt proklamerat hur olika satsningar för ökad trygghet används för att sälja bostäder till högre priser.

Men vad händer då?

Vad händer med en stadsdel som "räddas", som "klättrar på listorna"?

Vad händer när en stadsdel vinner? Vilka förlorar?

Senaste veckorna har media idogt odlat ett narrativ, en berättelse, om hur BID räddat Sofielund.

Räddat Sofielund från otryggheten. Men för vem har BID inte räddat Sofielund?

BID är fastighetsägarna.

Samma fastighetsägare som förra året fick igenom en rekordhög hyreshöjning men ändå begärde en oförhandlad extrahöjning efter avslutad hyresförhandling.

Samma fastighetsägare som metodiskt renoverar ytskikten i lägenheter för att kunna höja hyran samtidigt som inga stambyten görs. Det är inte lönsamt att göra långsiktiga renoveringar i en kortsiktig investering. Det är finans.

Det är samma fastighetsägare som har skapat strukturer för att enklare kunna anmäla grannar som inte anses passa in, grannar som borde bli vräkta.

Det är fastighetsägarnas samverkan med de boende, mot andra boende.

Trygghet.

Dessa fastighetsägare, som nu en lägenhet i taget, vill privatisera och omvandla hyresrätter i en kontext där samhällsbehovet skriker efter fler, hyllas för deras sociala insatser.

Trygghet.

När blev detta hem, som skulle vara en rättighet, en investering?

När blev de kapitalfonder som äger dessa investeringar grunden för en stads trygghet?

Dessa fastighetsägare kräver nu 12 % höjda hyror för att finansiera sitt gränslösa låntagande. De boende som enligt medias narrativ upplever en sådan klotterfri trygghet, ska nu betala räntan när lånefesten urartat.

Det är en synnerligen privilegierad företagsstrategi. Men är det trygghet?

Att så naivt hylla dessa fastighetsägare, agerande i BID, för sina sociala insatser, är en farlig väg att gå. Det är en farlig väg att gå att i diskursen ersätta sociala, strukturella reformer med målade elskåp, utsmyckade fasader och privatarrangerade gatufester.

När blev norska kapitalfonder fanbärare för sociala insatser?

När fick näringslivet ansvar för att lösa strukturella urbana problem?

För det som sker nu, det som media så blåögt hyllar och språkligt konstruerar som “sociala insatser i utsatta områden”, det är något annat än bara Sofielund. Det är ett så kallat paradigmskifte. De sociala insatserna har blivit 500 kronor avdrag på hyran samtidigt som fastighetsägarna kräver tvåsiffrig hyreshöjning. De sociala insatserna har blivit samverkansprojekt med polisen för att få oönskade familjer vräkta. De sociala insatserna har blivit att gentrifiera ett område till den grad att de som behövde hjälp från början inte längre finns kvar.

För som BID själva säger, denna utveckling hade inte varit möjlig utan de boende.

Inte utan de som golar, inte utan de som betalar, inte utan de som är kvar.

Men särskilt inte – inte utan de som har lämnat.